

MAGYAR IZRAELITA,

hitfelekezeti érdekű hetilap.

Kiadó tulajdonos: **Zsengeri Mór.**

Felelős szerkesztő: **Tencer Pál.**

Előfizetési feltételek:

Pesten házhozhordással, vidékre postai szét-
küldéssel.

Egész évre 6 frt. fél évre 3 frt.

Szerkesztői iroda:

Ujtér 2-dik szám, 2-ik emelet.

Kiadó hivatal:

Lipótvárosi templomtér 6 sz.

Megjelenik minden pénteken egy egész íven.

Hirdetményekért a 30 krnyi bélyegdíjon felül
egy fél hasábos petitsor után 3 kr. számítatik.

Commentárok.

(Fm.) Azon m. udvari rendelvény, mely a sz. fehérvári hitközség ügyét szabályozza, s melynek szövegét lapunk 9-ik számában szószerint közöltük, megérdemli, hogy vele ismételtén és a lehető tüzetességgel foglalkozzunk.

Fontos az nem csupán azokra nézve, kiket közvetlen illet, hanem fontos az összes magyarhoni zsidóságra nézve; nem csupán azon kérdésre nézve, melyet közvetlen megold, hanem községeink általános fejlődésének menetére nézve.

Fontos nemcsak azért, mert első emanatiója az ország legfőbb kormányhatóságának azon számos zsidó községi belügy körül, melyeket a körülmények az utolsó másfél év folyamában a világi hatalom foruma elé vittek; nemcsak azért, mert maga a kérdés, melyet eldönt, a községi kötelék egységének vagy szétbonthatásának kérdése, magában is nem csekély horderejű, hanem fontos különösen azon elveknél fogva, melyeket hitközségeink legfőbb életkérdésére nézve tartalmaz.

A hitközség egysége, a rendezett isteni tisztelet és az atyák szokásai szerinti zsinagóga hiveinek egymáshoz viszonya, bármi lényeges kérdése legyen is hitfelekezetiünknek, de olyan mégis, mely mai napság csak egy-két községben érett meg az eldöntésre, míg hitközségeink aránytalanul nagyobb része illetetlen marad azon kérdés eldöntése által, mely náluk ez idő szerint még föl nincsen téve.

Ellenben azon kérdés, mely nem egyenlő mértékben ugyan, de minden községet közvetlen érdekel, az a hitközségi szervezés, a községi statutumok kérdése.

A „régí jó idöket“ a korszellemmel való haladtunkban kiemeltük sarkaikból; a pénzbeli túlsúlyra és a családi előkelőségre támaszkodó előjáróságok kora lejárt. A ros-ha-kohol önkénytes egyeduralmát majd mindenütt testületi közigazgatás váltotta fel; új elemek léptek előtérbe és új, községéletünkben eddig merőben ignorált elvek emelkedtek érvényre.

Mig a közigazgatás törvénye az előjárónak „sic volo, sic jubeo“-ja volt, addig szabatosan körülírt közigazgatási formára, statutumra nem is volt szükség. De midőn

a hitközségi közigazgatás magának a hitközség összeségének ellenőrzése alá helyeztetett, hol az előjáróság léptei a község tagjai többségének kifolyásaként jelentkeznek, ott mindenekelőtt rendet kell megállapítani, mely szerint amaz ellenőrzés gyakoroltathassék, mely szerint a végrehajtó előjáróságok a határozó községi többségekkel folytonos összeköttetésben állhassanak.

Az erre való törekvés főjellembonása a magyarhoni izraeliták között ez idő szerint tapasztalható, annyiszor félremagyarázott, annyiszor félreértett, élénk mozgalomnak; nem egyéb az, mint belszervezkedési mozgalom.

A vezérszerepet e mozgalomban, a kor ezen elvei szerint reorganisált pesti hitközség viszi.

A reorganisatio első műve, a közigazgatás új törvényének, a hitközségi önkormányzat elvén alapuló statutumnak kidolgozása volt.

E statutum helybenhagyás végett a nm. magyar udv. cancelláriának lön felterjesztve, honnan a legfelsőbb elintézés naponta várható.

És ez azon kérdés, mely nemcsak a pesti hitközséget, hanem az összes magyarhoni zsidóságot közvetlen érdekli, mely ez idő szerint az egész magyarhoni zsidóságnak fő- és életkérdése.

Mert a pesti hitközség példáját követték, és többé kevésbé hasonló statutumok szerint igazgattatnak immár az ország legjelentékenyebb hitközségei, mint az aradi, szegedi, miskolci, eperjesi stb. s a mely sors érendi a pesti hitközség statutumát, természetesen ugyanaz vár e községek statutumaira is. De nemcsak e már szervezett községekről van szó, mert hogy többi hazai hitközségeink is hasonló módon még eddig nem szervezkedtek, az kétségtelenül csak a hatósági helybenhagyás hiányából folyó bizonytalanságnak következménye volt; és mi biztossággal merjük prognosticálni, hogy e helybenhagyást a vidéki hitközségek hasonló szerveződése nyomban követendi.

Lássuk tehát mily reményeket nyújt, mily támpontokat szolgáltat a kezeink közt lévő magas udvari rendelvény, a főbbhatósági helybenhagyás alá felterjesztett községi statutumaink sorsára nézve.

Először is azt találjuk a fenntisztelt rendeletben, hogy a nm. udv. cancellária a székesfehérvári hitközségnek

statutum kidolgozását kötelességévé teszi. A nm. cancellaria tehát az izraelita hitközségeket nem csak arra jogosítottaknak, hanem sőt kötelezetteknek tartja, hogy a községi közigazgatást szabályozó statutumot, saját maguk számára maguk dolgozzanak ki.

Nemkülönben azt tartja a magas udv. rendelet, hogy az istentisztelet rendjének megállapításában, rabbi és egyéb hivatalnokok alkalmazásában az izr. hitközségek állólag, saját tetszésük szerint járhatnak el.

Továbbá megengedi a magas rendelet, hogy az izr. községek hitfelekezeti iskolákat a vonatkozó állami szabályokban foglalt feltételek mellett maguk állíthassanak, önrendelzessenek és fenntarthatassanak.

Hasonló önállóságban részesíti az idézett rendelet az izr. hitközségeket anyagi és pénzügyeik, kiadásai és költségeik kezelésére és fedezésére nézve, tehát a községi budget megállapítására, cultus-adó kivetésére s beszedésére nézve.

Végre pedig szükségesnek tartja az említett magas udv. rendelvény, hogy minden izr. hitközségnek legyen önválasztotta választmánya és előljárója.

És mi azt hisszük, hogy ezek körülbelül kimerítik mindazt, mi az említett statutumokban elvkérdés, fontos és sarkalatos.

Az, községeink közgyűlése 50 vagy 100 tagból álljon-e, választmánya hetenkint vagy havonkint gyűlésezzen-e, oly alárendeltségű kérdés, mely a felsoroltuk elvek szentesítése mellett, községéletünk tüdős fejlődésére nézve nyomatékos befolyással nem lehet.

Pozsonyi levelek.

IV.

Miként a dogma s a cultus, azonképen a rabbi és a lelkes személye is a zsidóság szempontjából másként tekintendő. Egyikük sem jelentkezik mint különös szentségű és szent jelentőségű, felavatott lelkes, hanem mint a cultusnak mai napság többnyire fizetéses, ezelőtt önkéntes és díj nélkül működő tisztviselője. A rabbinak a szükséges törvényismerettel kell ugyan birnia, de nem mellözhetlen feltétele, hogy szentebb legyen, mint a község többi tagjai.

Nincsenek számára más törvények hozva, mint bármely más zsidóra, ő szabad, önálló, más rabbitól nem függ. Kinek sem tartozik engedelmeskedni csak az állam és a vallás törvényeinek. Hogy az országos törvényeket át ne hágja, a fölött öröködnék a hatóságok, az utóbbira nézve saját lelkiismerete és existenciájánál fogva a hitközsége iránti tekintetek fogják őt vezérelni. A hierarchiai fölé — vagy alárendeltségnek e téren nyoma sincs.

Az előimádkozó egyszerűen a község küldöttének (saliach cibbur) nevezetik. Lényegéhez tartozik, hogy a

község tagjai nagy részének tessék (meruce lakahal) és ez határoz orthodox volta felől.

De a történet arra tanít, hogy ezelőtt sem jártak utána, valljon a dalolni vágyó torok talán épen meg nem engedett élvezetek által tartja-e fönn folyton üdeségét, sőt inkább a régi, különösen az utazó chazanok között nem egy kétséges jámborságu találkozott, kiket ennek dacára tekintélyes zsinagógákban mégis megbiztak az isteni tisztélet vezetésével. Mert a valódi zsidó jámborság nem affectál aggályosságot e tisztviselők személyiségeinek tekintetében.

Nem lesz tehát feltűnő, ha azt állítjuk, hogy a zsinagóga soha nem volt középpontja a vallásos életnek, sem első rangu szentély, valaminthogy a zsinagógai ritus sem volt soha életkérdése a zsidóságnak.

És ezért nevetséges is, ha a zsinagóga berendezésében óhitűséget vagy neológiát, orthodoxiát vagy eretnekséget akarunk látni, miután a zsinagóga a zsidóságban nem bir azon jelentőséggel, hogy a ritus miatt felekezeti harc támadhatna. A szigoru zsidó egyetlen étkezési törvény áthágását sokkal nagyobb bűnül rója föl, mint a zsinagógának végképi elhanyagolását, és, a thalud tanulmányozását ép oly üdvösnek, sőt érdemesebbnek is tartja, mint a leghosszabb imát.

A zsinagóga a zsidóknál a „gyülekezet háza“, tehát község háza, gyűlde, a német zsidó eredeti rendeltetésére való tekintettel, „Schul“-nak, iskolának nevezé. — A zsinagóga célja, hogy a községtagok együvé tartozóságának tudatát ápolja, különösen pedig feladata, hogy istentiszteleti előadások által oktasson, és terjeszsze az ismereteket.

A régi időkben ugyanis a vallásos élet központja a szó szorosabb értelmében egyes egyedül a jeruzsalemi templom volt oltáraival, áldozataival, papjaival és levitáival, mely a legszentebbet foglalta magában, és mely kútforrása volt minden szentnek, minden engesztelésnek. Erre szorított minden természetfölötti szentség, mi mellett azonban a főpapi diszöltözéknek is tulajdonított bünbocsátó, feloldó erő.

És a templom idejében és a mellett mégis építettek zsinagógákat, hol a község a szertartásokat végz é és öntudatos cselekvéssel járt el. Mert épen azon természetfölötti szentséggel szemben, hol egyedül az isteni kegyelem uralkodott, és az ember alázatosságában minden működéstől tartózkodott, volt oly intézetre szükség, mely viszont tisztán mint emberi mű jelentkezik, semmi természetfölöttiségre igényt nem tart, de e helyett szabadabb mozgást enged, a papok és nem-papok közötti különbséget megszünteti és az embernek alkalmat nyújt, hogy saját törekvése által és öncselekvőségének erejével világos tudattal küzdjön azért, mi szent és magasztos.

A zsinagógának nem kellett tehát eredetileg jelképpel birnia, mely magyarázatra szorult, nem kellett, hogy szertartásai legyenek, melyeknek mysticus hátterük, vagy különös formái, melyeknek titkos, rejtett értelmük lett volna, nem voltak megszoritó rendszabályai, melyek

a szabad egyesülést meggátolják, sem hivatalai, melyek bizonyos, meghatározott személyekre szorítkoznak. Bel-szerkezetének világosnak, átláthatónak kellett lennie, és a község akaratóból kellett hogy eredjen, mely egyedül adhat véleményt valamely szokás érvénye felől. Sőt még a szabad vitatkozás, a beszéd és ellenbeszéd sem volt abból kizárva, hogy a zsinagóga valódi „község ház”-zá, az összejövetel házává, szóval a felserdültek számára való „iskolává” váljék. Már ebből is megérthető, minő jogosultságuk van ezen kifejezéseknek: „orthodox” és „heterodox” ritus.

21.

Zsidó parasztgazdaság.

I.

Az eke méltósága.

Ha nyájas olvasó a „Rákosi szántó” szavait:

„Hűs szél támad onnan felül,
Zugó szárnyán sötét köd ül;
Tán a por is e szép mezőn,
Nemes szivek hamvából jön . . .“

megértéd; vagy ha egész földünk egy nagy sirhal-mot képezne, melyen minden tölgyfa szent emlék, minden rózsza egy-egy tört szivből és minden ibolya egy-egy elhunyt testvér halvány ajkából fakadt; ha az elholtak szelleme a komor fenyvesek lombozatán sejtelmesen susog és a mezők kalászáinak lengedezésében évezredek előtt boldogabb létre szenderültek hangja hallható; ha a fűszál méla hajlongása által előidézett nesz ama különös, magasb, boldogult nemzedékek országából jövő szózat — ki ne üdvözléne szent borzalommal azon földet, melyen apáink éltek, működtek? Ki ne borulna térdre gondolatban az ősi szent Cion tövis és bogács-födte romjain, Libanon árnyas cédrusai alatt, az il-lat-környezte Karmel alján és a Jordán téres, véres part-jain? Vagy van-e Juda elszéledt fiai között egy is, ki könyvekkel ne áztatná mind azon helyet, hova őseink termései zsongéval telt aranykosarakkal, fölkesített biká-ikkal és szelid galambpáraikkal örvendés és ájtatos zsoldárokat énekelve zarándokoltak, az Urat dicsérni, ki „a földet Ádám fiainak adá”; noha a föld állpol-gárosodott fia, ki belőle igen, de vele együtt élni nem tanult, ép az ellenkezőt állítja, hogy t. i. „Ádám fiait adá a földnek” . . .

Kérdezd csak a teremtés eredeti rendeltetésének hí-séges fiát, a mezei munkást: honnan van, hogy roppant munkássága dacára is, ép és virágzó egészsége, szive és esze élénksége csorbulást nem szenved? vagy kérdezd a finomult nagyvárosit: honnan indul ki művészet és tu-domány, melyek az ész kiművelése és a kedély fölvidtása által éltét oly kellemessé teszik? Vagy honnan ered a polgári társaságnak s ezek erkölcsösítésének és nemesbi-tésének alapja?

„A földből ered az üdv és az igazság.”

Osapáink, kik a pásztor-életből a mezei gazda méltóságába léptek, még ebben is magasztos nemes min-taként szolgálnak.

A földműveléshez való hajlamot ivadékaik öröklék és Egyiptomba is magukkal vivék, hol a legnyomasztóbb

szolgaság sem bír a föld becséről való tudatot keblük-ből kiirtani. Sőt valószínűleg a sulyos munkák, melyeket a sanyargatott idegeneknek az esőt nem ismerő ország-nak mesterségesen nedvesített földjein véghez kellett vinniök, nagyban elősegíték, hogy a mezei gazdaság elő-nyével megismerkedtek annyira, hogy képesek voltak a „szent” szabad földön is kifejtteni azon csodálatot gerjesztő szorgalmat, mely által terméketlen hegyeket és kopár szirteket kies, virágzó édennek, „tejjel, mézzel folyó” vidékké varázsoztak.

Cikksorozatunk folyama közben alkalmunk lesz a régi zsidó paraszt szerszámait is közelebbről megte-kinteni; de lehetetlen már itt meg nem érintenünk, hogy sok eszköz, melyeket a természettudósok „ujak”-nak mon-danak, már apáinknál használatban volt.

Példaként hozzuk fel csak a kétkaru szivót. A nélkül, hogy annak elméletébe ereszkednénk — apáink annak hosszabb karát גישתא-nak, és a rövidebbet גישתא-nak nevezték és tudták: hogy דיין עולה מאליו „a bor magától száll egy hordóból a másikba.” (Erub. 74.)

Mi több már vetőgépiük is volt: זורעים ביד או בעגלה מנוקבת stb. „kézzel vetnek vagy átlukasztott sze-kérrel.”

Ha tehát a történet méltó magasztalással emlékszik meg Cincinnatusról, kit a tisztelgő követség az ekénél ta-lált, és ha Cicero fajó érzettel említi fel azon előidőket „midőn a legtiszteltebb és legnagyobb férfiak, kik a kor-mány rúdját kezelték, időről időre a földművelésnek is szenteltek figyelmet;” ha Cato amaz aranykorról mondja: (Virum bonum cum laudabant (veteres), ita lau-dabant: bonum agricolum, bonum colonum. Amplis-sime laudari existimabatur, qui ita laudabatur.) „Midőn őseink valakit derék embernek akartak feldicsérni, arról azt mondták, hogy: jó gazda, jó földművelő. És az nyerte a legnagyobb dicséretet, kit így dicsértek meg;” — meny-nyire elmaradtunk akkor mi őseink erkölcesitől, kiknek idejében nem csak pásztor-nak lön a fénytárasztó cip-keborokban a kinyilatkoztatás, midőn nem csak az évez-redeken át élő zsoldárok istenes dalnoka juhnyájai mellől lépett a trónra; midőn nem csak Elisa hivatott el tizenkét szántó ekéje mellől magas próphétai állomásra . . . : ha-nem midőn egy király is, Uzia lelépett a trónról, hogy a legelön kutakattasson nyájai számára, hogy kertészeket és vincelléreket alkalmazzon mezőn és szőlőben, „mert — mint az irás mondja (Krón. II, 26, 10.)-ארהב ארמה, a földművelés barátja volt*);

Sőt még a számkivetés után is, midőn a kereskede-lem s kézműipar a fénytésnek szolgáltak emeltyűtül: a földművelés, mely megóv a dölyftől és szegénységtől, illő elismerésben részesült — és míg a földet és a szőlőket Mózes törvényei szerint művelték, az aranyos templom-or-mok képezték ama világító tornyokat, melyek szerencsés-sen megvédték az állam hajóját a gazdagság szirtei és a nyomor örvényei ellen: עטרה כ"ג, בראש כל אדם „Mig a mytra díszlett a főpap fején mind-addig meg volt védve a n e p f e n s ő s é g is.” (Git-tin, 7. 1.)

Különösen két dolgot akarunk itt felemlíteni, melyek olyannyira alkalmasak voltak, megőrizni a földművelő méltóságát: hogy először — a városi ember ugy

*) L. Jahn: „Biblische Archaeologie“ I. rész.

miként a vidéki — a földet ápolta, művelte és hogy másodsorban még a papok és levíták is, kik nem voltak birtokképesek, megadták a földművelésnek a tiszteletet, mely nekik jövedelmeik nagy részét nyújtá. Nem csoda tehát, hogy a főpap az engesztelés szent napján jámbor áhitata bevezető szavaival ezeket mondá: **שְׁתָּה שָׁנָה** „Legyen ez év eső- és áldásdús.“

Palästina tehát a szó legnemesebb és legszebb értelmében földművelői állam volt. A mezőtől kölcsönözte a próféta képeit, a pásztor dalait, a bölcs tanácsait, a katonai babérjait, a művész eszményeit, a kézműves szerszámaikat, a pap len-öltözékét és a törvényhozó „hatalmának övét.“ . . .

Az ugynevezett mezei ünnepek országos ünnepek voltak, melyekben mindenki részt vett. Hogy ezt világosabban kimutassuk, példakép fogjuk itt leírni a zsengek ünnepélyes áldozási módját.

„Mikép vitték a zsengeket Jeruzsalembe? (Bikurim, 3 fejezet). Az egy kerülethez tartozó helységek összes lakossága ¹⁾ a kerületi székvárosba gyülekezett, a város utcáin meghált, a nélkül, hogy valamelyik is házba lépett volna. Korán reggel felszólítást intéz hozzájuk az előljáró: fel! zarándokoljunk Cion felé, örökkévaló Istenünk házához ²⁾! A közel lakók friss fűgét és szőlőt, a távolabbiak száraz fűgét és mozsolyát vittek magukkal. Az örömaldozatnak szánt ökörelőttük ment, szarvai arannyal voltak megrakva, és fején olajából készült koszorút vitt, a spók hangzottak mindaddig, míg csak Jeruzsalembe

¹⁾ Az ország 24 kerületre volt felosztva, melyek közül mindegyik küldött képviselőt, ki az áldozatot bemutassa, kiknek székhelyük a kerületi főváros volt, és fölváltva egy-egy hétig működtek.

²⁾ Az uton énekeltek a zsoltárt: „Mennyire örvendek, ha hogy azt mondják hozzám: Zarándokoljunk az Ur házához.“ . . . Jeruzsalembe érkezvén: „Ime lábaink szent kapuidban vannak, Jeruzsalem.“ . . . A templomhegy tövében: „Hallelujah! Dicsérjétek Istent szentségében.“ . . . És a „csarnok“-ban mielőtt léptek: „Minden élő dicsérje az Urat, Hallelujah!“ . . .

nem értek. Itt megérkezvén, előre küldték követeiket és megkoszorúzták zsengeiket. A (szolgálattevő) papok helyettesei eléjük mentek és pedig annyian, a hányat a megérkezők előtti tisztelet megkivánt; a jeruzsalmi kézművesek fölállottak előttük és üdvözölték őket imesavakkal: Testvérek! (innen vagy onnan valók) Legyetek üdvözölve ³⁾!

„A sip hangzott, míg a templomhegyhez nem értek. Itt mindenki, még Agrippas király is vállára tette a kosarat, és ment a csarnokig. Itt a levíták elénekelték a 30. zsoltárt: Magasztallak Téged, oh Uram, hogy engem fölsegítél és nem engedéd, hogy ellenségeim ujjongjanak fölöttem!“

„A galambok, melyek a kosarakon függöttek, égő áldozatra használtattak és a mi más egyéb kezeikben volt, azt a papoknak adák. Míg a kosarat a vállon tartotta az áldozó, elolvasták az irás szavait: „Hirdetem ma örökkévaló Istened előtt (Móz. V. k. 26, 3,) a szakasz végeig . . . azután letette a kosarat az oltár mellé, leborult imára és kiment.“

„Hajdan az olvasott maga, a ki értett hozzá, és a ki nem tudott (héberül) olvasni, annak felolvasták (és ő utánmondta a felolvasottakat); miután pedig ezért sokan nem hozták el zsengeiket, meg volt hagyva, hogy azok előtt is, a kik tudnak olvasni, fel kell olvasni az irás szavait. . . . A gazdagabbak arannyal, ezüsttel futtatott kosarakban mutatták be zsengeiket; a szegényebbek fűzfavesszőkből font kosarakban és az utóbbiakat a zsengekkel együtt a papoknak ajándékozták. . . .“

(Folyt. következik.)

Reich Ignác.

³⁾ A kézművesek, kik keleten rendszerint a szabadban, a ház kapuja előtt dolgoztak, nem keltek föl egy tudós előtt sem. Csak három esetben kellett nekik felállásuk által tiszteletüket kijelenteniök: Ha halottat vittek el előttük, vagy gyermekét a körülmetélésre és a zarándokok előtt, kik zsengeiket jöttek bemutatni.

TÁRCA.

Pénteki levelek.

III.

Pest, március hava.

Ma igen el vagyok érzékenyülve. A purim behatása alatt hittem, hogy vig, mulatságos dolgokat írok, de hogy történt, hogy nem, észrevétlenül s akaratlanul oly borzasztó revolutió ment agyammak birodalmában véghez, hogy a catastropha végén, könnytévrti s vigkedélytű süjték helyett, csupán csak komor melancholikusokat találtam ott.

Hiába fáradozik szerkesztő ur! én velem nem fog boldogulhatni. Bármint erőlködöm is tanácsát követni, akárhogy erőlködöm is, hogy lerántsam magamról a multnak kötelekeit, s velem együtt az olvasót a jelen idők szinkörébe vezessem, de mihelyt erre tartok, egy bűnös hatalam azonnal s ellenállhatlanul ismét viszaránt oda, újra csapkodnak körültem a mult tergerének ársjai, s lelkeim ismét csak ezekben merül el.

Mint mondtam, még rezegtek keblemben utóhangjai a purim pengette huroknak, s én mind azon különböző jeleneteket leakar-

tam festeni, melyekben a zsidónak örömezteti széles jó kedvében nyilvánulni szoktak, s hogy azon hiszemnek, miszerint nálunk zsidóknál a templom elpusztulása óta semmi öröme sem szabad teljesnek lennie, megfeleljek, a fölötti keservemnek is akartam kifejezést adni, hogy az idők előrehaladtával az eredeti zsidó zamatu örömnapi is mindinkább a civilizatioba beleolvad. De midőn önkéntelenül a zsidó örömeinek kutforrására visszagondoltam, természetesen megint a multba sodortattam vissza, a honnan aztán többé meg nem szabadulhattam. —

Általános tulajdona ugyan az emberi természetnek, hogy szeret a multon merengeni, s így az én ebbeli hajlamom is csak a természetes tünetek kategóriájába tartoznék, ha csak oly rendkívüli nagy mértékben ne volna ez kifejlődve. Mindazáltal azonban e hajlamot nem annyira egyéni, mint inkább faji tulajdonnak volnék hajlandó tartani, hogy t. i. minden zsidó kiváló előszeretettel szeret a multa visszatekinteni, s abba elmélyedni. Ugyan min is csüggyön a gondolkozó zsidónak szelleme, midőn a köznapiasság zsbabasztó kötelekeiből kibontakozva, elmerengve magába tér? A jelenen? De valljon létezik-e ez?? Van-e

egyáltalában nekünk, zsidóknak jelenünk??? En azt hiszem, hogy nincsen! Az időnek dereka részünkre el van vágva, nekünk csak multunk van, és — jövőnk! Ez állítás talán különösnek fog tetszeni, mert hiszen jelenünket tagadni, annyi volna mint lételünket vonni kétségbe, a mit maguk e sorok is elegendőképen megcáfolhatnának. Ily értelemben véve tagadhatlanul van jelenünk, hanem csak annyiban, hogy még nem szüntünk meg lenni, hogy nem szakadt meg bennünk az életfonal, hogy működik belsőkben életszervezet. Oh, de ne mondjátok ezt életnek! Él-e az, kiben csorbátlan meg van ugyan az életerő, ki a mellett ép, hős, bátorlelkű, tettszomjas, de kinek tagjai zsibbadtak, izmai dermedtek, szelleme leláncolt — szóval lehet-e igazán élőnek mondani — az a ló? A mi lételünk pedig merő, igaz álom! Vagyunk, léleczünk, érzünk, sőt mozgunk is, de egységünk letörve, erőnk szétzilálva, életszervezetünk rongálva. Lelkünk lenyitgözve, s ez élet volna? Ne mondjátok, hogy jelenben éltek, mert ha a tespedés, ha a lézengés tennék az élet fűtereit, mint minálunk, úgy akkor az örök Gondviselés megszűnnék a boldogság osztójának nevezetni, s csak a bú és siralom forrásává válnék!

Az Ég minden népnek, ugymint az egyes embernek, külön rendeltetést szabott e földi pályáján, melyet miután teljesített elvész, s helyét egy újabbnak engedi által, melynek ismét új szerepköre jutott az emberi lét nagyszerű drámájában. Mi nekünk is magasztos küldetésünk volt, mi hiven teljesítettük azt, mi ránk bízott, küldetésünknek végéig jártunk, a világ rendje szerint tehát nekünk is nyugvóra kellendett hajlanunk. — De nem! Nekünk nyugodnunk nem volt szabad! Örök küzdelemre vagyunk kárhóztatva, s ha azelőtt mások javáért, most ugyanezek ellen önmagunkért kell fegyvert emelnünk, dacára annak, hogy ez legkevésbé sem tartozik tulajdonképi hivatásunkhoz, s mi azáltal abnormis helyzetünkben kiemelkedni és határozottabb terrainumot elfoglalni tudnánk.

Minden népnek meg van a maga története, s mely népről a történet muzsája nem tudott legalább századonként közérdektű eseteket, előrehaladó mozzanatokot feljegyezni, az csak nyomorult lételt teng. Mi nekünk is volt történetünk, fényes, nagyszerű, időt s enyészetet túlhaladó oly történetünk, milyennel kivülünk egy nép sem dicsekedhetik, de csak volt, mert jelenben történetünk nincsen! Vagy tán van? És miből is állhatna ez? Tüldözés, elnyomás, gúny, roszakarat! Ez a mi jelenünknek története, értve ezalatt nem csupán a jelen perc eredményeit, hanem azon időponttól kezdve, midőn fényes multunk bezáródik, t. i. a hazának romba dőltevel! Járjátok be a földkerekség minden zugját, s ha valahol zsidóra akadtok, kérdezzétek meg tőle jelen történetét, s mindegyikük ama négy szóból alkotott circulus vitiosusban fog kerengeni. Fog-e ekként valakinek csak eszébe is jutni, ezt történetnek, nép történetének elnevezni?

Vallási missionkat befejezve, valljon mi végből tartott meg bennünket továbbra is a Gondviselés. Minden népnek hazát adott, melyen lakhasson, földet, melyet mivelhessen, fejedelmet, ki kormányozza, törvényeket, melyek védjék, nyelvet, melyen dallhasson és szeretteit szólíthassa! Nekünk is ez mind meg volt, hanem most? — Hazáról, fejedelemről, nyelvről nem is szólok, mert jól tudom és érzem magam is, hogy az egyes álladalmak irányában önállóságunk már régesrég felbomlott, hogy a status in status-féle oly gyakran pengetett theoria, jelentőségéből már rég kivetkőztetett, ámde ki fogja azért tagadhatni, hogy a külön országbeli izraeliták között bizonyos szoros kapcsolat ne létezzék és pedig sokkal szorosabb, mint a milyeneket az egyszerű felebaráti viszony fűzni szokott, a mi mégis csak kétségtelen jele kell hogy legyen összetartozandóságunknak? — Ámde hol van egységünk, hol együttes működésünk? Hol van a cél, a határpont, mely felé jelen törekvéseink irányulnak, hol vágyaink, ohaj-

tásaink nyugpontra találjanak? Egy bizonytalan, homályos sejtelmén kívül, mely a távolba tekintő szemünk mélyén halványan tükröződik, ily célpont alig volna megnevezhető. Van-e jövőnknek mint népének alakja? Gondolja-e csak egyikünk is, hogy valaha még egy compact egészet fogunk képezhetni, ismét egy határozott, körülvonalzott álláspontot elfoglalhatni, mint a jelen idők egyéb népei, vagy mikép mi is hajdanta? Lám! ezek a mi szellemdús, honi s nem honi irkászaink, midőn velünk nyájas leereszkedéssel ingerkedni kegyeskednek, abban fitogtatják ékes voltukat, hogy bennünket — Jeruzsalembe küldenek. Nevetséges csak gondolatja is az egykori compact összeségnek, minden kilátásunk a jövőbe végtelen egyformaságban nyulik el, sehol a legcsekélyebb változás a dolog lényegeire vonatkozólag, mert a mi a külső változatosságokat illeti, oh azok vannak még in abundantia! vannak, mert hisz léteznek az Ur kertjében még számos oly teremtmények, kiknek sorsunk szívtkön fekszik, a mennyiben változatosságokat iparkodnak előidézni, hogy agyon ne unjuk magunkat az örök egyformaságban. Ekként csak haladunk, haladunk, a nélkül, hogy tulajdonkép meg tudnók mondani, hova, vagy merre? — Így tehát a jelenből kiesvén s a jövőbe el-tévedezve, mi marad egyebünk a multon kívül? Ez a mi elvitázhatlan birtokunk, azt nem tagadhatja meg tőlünk senki; s valamint a gazda magát csak odahaza találja legjobban, és csak az ő jószága képezi kedvenceszméjét beszédben s gondolkozásban, úgy én is, mint zsidó, legszívesebben otthon mulatozom, t. i. a multban, s azért képezi ez kedvenc tárgyat beszédben és gondolkozásban.

Hanem épen ezen tudat, hogy a mult elvitázhatlan sajátunk, az érzékenyített ma engem úgy el. Gondolkoztam felette, s akkor e birtokunk úgy tűnt föl lelki szemeim előtt, mint valami ódon, de fényes és nagyszerű épület, melyet azonban csak kívül és messziről bámulhatunk, de hova belépünk nem szabad. Nem szabad pedig azért, mert a mióta elhagytuk, meg van az bővölve, ros szellemek tanyáznak ott, gonosz kísértetek jártak benne, épen úgy, mint azokban a borzadalmas regényekben, hol hétfejtű tüzes sarkányokról, óriás fejű, tüzes szemű s lángtorkú rémekről, lánc-esőrömpölés, halálnyögés, keserves siralom és bagolyhuhogásról van szó, s melyeket talán a szerkesztő ur is olvasott, mikor még kis gyermek volt. S bár jól tudjuk, hányadán vagyunk ezekkel a kísértetekkel, bár tudjuk, hogy a felhár lepedős rémnek iszonyatos feje csak üres tölkfej, hogy a szemébel és torkából kilobbanó ezen izesztő lángok csak hitvány szurokszálkákból erednek, s hogy az egész csak izesztésre számított ámitás, mindazáltal még sem szabad ez álkisérteteknek a körmeikre verünk, még sem tizhetjük ki őket onnan, hogy ismét elfoglalhatnánk jogos birtokunkat, s az idők igényeihez alkalmazkodva, új életet kezdetnénk benne. Így azonban csak tétlenül ülbe rakott kezekkel kell tovább is e gazdálkodást nézünk, tününk és várakoznunk, míg az idő orvoslást nem hoz. — Föltartóztathatlanul haladnak tova az időnek sebesen zugó árajai, elsodornak magukkal minden létező földi intézményt, melyen temetnek gyomrukba minden emberek alkották rendszabást és kikutathatlan méhükből szülemlenek a jövőnek áldásai és örömei. Merengő lélekkel szemléli a föld fia az isteni hatalmak örökön folyó intézkedéseit, elmélyedik a világ s az emberiség sorsa fölött, töprenkedésében szemei előtt elvonulnak a végzet minden rejtélyei, elbusul tehetlenségén, de lelke a magas égboltozat tiszta kékjéhez emelkedik, s a megmérhetlen öröm sugárvilágában áhitattal dicséri a mindenség urat.

Dr. Jellinek Adolf

beszédei.

II. rész I. füzet.

(Folytatás.)

A hatodik beszéd bonckés alá veszi a népélet egységét és sokszertűségét korunk zsidóságának szempontjából, mely mindentütt elszórva, igazságait és reményeit a jelenkor minden művelt nyelvén terjeszti és nem él elzárkozva a nagyobb nemzetektől.

E beszéd statisztikai tartalma igen jellemző és mi ajánlanók is statisztikusainknak. „Hűség halottainknak“, így van címezve a hetedik megható és elragadó beszéd. Itt különösen kiemeltetik a zsidóságban elhunytak iránti rendületlen hűség, mihez az Egyiptomból megszabadult Izrael a többi népekkel ellentétben a legesalhatatlanabb bizonyítékokat szolgáltatva. Mig az ókor többi népei a kivívott győzelem után ezernyi rabszolgát és szákmányul ejtett kincseket vittek magukkal a diadal jeléül, addig a felszabadult Izrael diadalmi jele József csontjainak koporsója volt, melyet az elhunyt iránti hűségből az ígért földére magukkal vivének.

„Mózes“-nek van címezve e beszédek nyolcadika, mely e nagy férfiú szellemét, életét és világtörténelmi küldetését lelkestül szavakkal rajzolja. Mózes, kinek neve nagy fontosságu az egész emberiségre nézve, mint a szeretet és hűség tündöklő mintaképe áll a zsidóság előtt, melynek nagy férfiai, miként a zsidóság maga, az egész emberi törzs iránti hűség és szeretettől vannak áthatva.

A 9-ik hitszónoklat „Samuel“ fontosságát tárgyalja, mi je volt ő korának és mi je legyen korunknak. E beszéd alkalmi is volt, a mennyiben Sámuelnek legfontosabb cselekedeteit a nép nevelése és annak fejlesztése körül élénk állítja. A királyságot, melyet ő Izrael számára teremtett, függetlenné tette a papoktól, mert Samuel hallgatott a nép szavára és kimondá a messze horderejű szót: én félem a népet és azért hallgatók szavára. És ha korunk zsidósága megoldja feladatát, ugy Samuel képe legyen előtte. Kell hogy prófétákat növeljen, kik a zsidóságát és küldetését hirdetik, kik igazság és szabadságszeretetét mindentivé terjeszszék.

A 10-ik beszéd Izrael azon tanát állítja élénk, mely a zsidóknak a nem-zsidókhöz való viszonyairól szól. E beszéd kimutatja azon alapigazságokat, melyeket a zsidóság e tekintetben hirdetett és még mai nap is magáinak vall. Megtaláljuk e beszédben a zsidóság nézeteit Istenről, emberről és a kettő közötti viszonyt; valamint a népegység és az emberek törzsi ugyanazonosságáról is. Ábrahám e beszédben mint az emberszeretet képmása van élénk állítva, ki egyszersmind a zsidónép törzsatyja. E beszéd első sorban azon ellenségeskedések és azon vakbuzgóság ellen van irányozva, miket a zsidóság utóbbi időkben fájdalmasan tapasztalt.

Dr. B— B—

Könyvismertetés.

(Rm.) Ha egykor kevés volt a népiskola és különösen az izraelita iskola használatára irt kézikönyvek száma, ugy most alig mulik el egy hónap is, mely bennünket egy-két, többé kevésbé becses tankönyvvel meg ne lepne.

Az elmúlt évben megjelent, zsidó iskolák számára irt olvasókönyvek között első helyen állanak a Stern-féle (Stern L. Deutsches Lesebuch in 5 Bändchen. Stuttgart, Hallberg'sche

Buchhandlung), valamint a Fischer hazánkfia által kiadott olvasókönyv. (Lesebuch für die oberen Klassen der isr. Schulen. Verlag von Robert Lampel.)

Ritka ügyességgel fűzi egybe mindkét szerző a létező legjobb anyagokat díszes koszoruba, habár imitt-amott, különösen a Fischer-féle olvasókönyvben, a választással nem egészen lehetünk is megelégedve. Mindkettőt egyaránt megilleti a dicséret, hogy Diesterweg iskolájához csatlakoztak, mely az olvasás tanításának iskoláinkban fontos helyet enged ugyan, de azt semmikép nem tekinti az egyedüli forrásnak, melyből ifjúságunk a reáliák ismeretét merítse. Azon komoly intés mellett, melyet iskoláink, de különösen izr. néptanodáinkhoz a real tantárgyak különös ápolása végett intéztünk a Stern-féle olvasókönyv mintául ajánlható. Ha nem lehetnek is olvasókönyveink egyszersmind hittanok, mégis kell, hogy azokat a valódi zsidó szellem lengje át, mégis kell, hogy képesítsék ifjúságunkat arra, miszerint az ifju és férfi korban apáink vallását becses ereklyeként őrizhessék.

Stern ur feltudta dolgozni az irodalom javát az ifjúság számára és gondosan kertült mindent, mi könyvét a zsidó könyv jellegétől megfoszthatta volna és mindenestre csak esetleg csuszhatott az 1. kötet 27 lapjára azon levélke, melyben az anya névnapján üdvözöltetik. Nem így Fischer ur, kinek könyve több oly olvasmányt tartalmaz, melyek zsidóellenes irányuak és a zsidó nézetet végkép ignorálják. De forduljunk előbb mindkét könyv egyes szakaszaihoz és térjünk ezután az egyes felosztások részletes bírálatának alkalmával az imemlitettekre vissza.

A fő, sziv és nyelv számára nyújtott képek, miknek mindkét olvasókönyvben külön szakasz van szentelve, ritka tapiutattal vannak összeállítva, ha meg nem foghatjuk is, miként vehetett fel Fischer ur oly olvasmányokat, melyekben például ilyen helyek is fordulnak elő: „Péter Erdödy walite zum Gnadenbilde von Loretto“ (43 ik lap) „dieses Krentz, das die Welt erlöset hat.“ (286-ik l.) sat. vagy egész olvasmányokat, minő például: „Das Teufels-Gemälde zu Pressburg.“ (49. l.)

Mi zsidók nem hisztünk ördögben, nincs is tehát rá szükségünk, hogy ifjúságunkat iskoláinkban ördögös mesékkel mulattassuk. Akarjuk, hogy iskoláinkban a valamennyi vallásfelekezet iránti türelem taníttassék, de még ezért izr. olvasókönyveinkben nincs szükségünk oly olvasmányokra, melyek elemzésénél a tanítónak akarva nem akarva, más felekezetek dogmáinak magyarázásába kell becsátkoznia. És habár ezen elv magában véve igen egyszerű is, még sem részestül zsidó íróink részéről azon méltánylásban, melyben részestülnie kellene.

A törvény és a magas kormány által elészabott olvasókönyvekben szinte találkoznak ugyan hasonló olvasmányok, melyeket a tanítónak, ha azok elemzésénél zavarba jöni nem akar, mellőznie kell. Miután pedig zsidó olvasókönyveink a catholicusok mintájára készültek, ugy ez eljárást tévedésnek lehet tekintenünk és mi azon meggyőződésben élünk, hogy magyar olvasókönyveink átdolgozásával, valamint a 22-ik szám sz. bettje alatt a 25-ik oldalon levő botrányos helyek, valamint a 68-ik oldalon levő 23-dik sz. nem zsidó olvasmány és a 35-dik oldalon levő 34-dik számú olvasmányban előforduló aggályos mondat s a t. mellőztetni fognak.

Az ügy fontosságánál fogva a Fischer-féle olvasókönyvben is ezen eljárást tévedésnek akarjuk tekinteni, annál inkább, mivel az olvasókönyv nem egy valódi zsidó olvasmányt tartalmaz.

Midőn a hitszónoklat zsinagógáinkba behozatott, nem ritkán hallhattunk hitszónokainktól oly kifejezéseket, mint p. o. töviskorona sat., melyek, ha nem is nem-zsidó kifejezések, a zsidó fülnek mégis roszul esnek.

Igy jártunk a minap is, midőn Fischer Náthán győri izr. főtanító ur magyar nyelvtanában olvastuk: Vasárnap szent nap

(az említett nyelvten 14-dik oldalán). Tudjuk, hogy a vasárnap a keresztyénekre nézve szent nap, valamint a péntek a mohamedánokra és a szombat a zsidókra nézve az, de azt tartjuk, hogy Fischer ur az egyszerű szabály megmagyarázásához könnyen találhatott volna más mondatot, mint a tizetesen keresztyént.

Tapintattaljesen járt el e tekintetben Treu münsteri papnöveldei tanító, ki jeles német nyelvtenában (Die deutsche Sprachlehre, als Grundlage der Stylistik, Coesfeld bei Franz Istwann) egy mondatot sem közöl, mely a zsidóság ellen vétne, sőt inkább gyakran választja anyagát a midrásból sat.

A Stern, valamint a Fischer-féle olvasókönyvben is előforduló költemények Frankl, Sachs Philippson stb-ektől tökéletesen kielégítők.

A következő szakaszok, melyek a természetrajz, természet-tan és földrajzból nyújtanak képeket, ép oly célirányosak, mint a mennyire nevelészet elvek nyomán vannak dolgozva, és ha a Fischer-féle olvasókönyvben előforduló természetrajzi olvasmányokban kimerítőbb eljárással és a földrajzi olvasmányokban imitt-amott egyszerűbb kifejezésekkel szeretttünk volna is találkozni, a szellemet egyáltalában, mely e képeket átlengi, valódi paedagogiainak nevezhetni.

A bevezetés, mely a Stern-féle olvasókönyvben a földrajzi jellemképeket mindentitt követi, különösen megnyerő és sajnáljuk, hogy az a természetrajzi képekhez nincs csatolva.

Az utolsó szakaszt képezik a történelmi képek mindkét iskolai könyvben, és ha hálára vagyunk is kötelezve Fischer urnak a hazai történelmi képek célszerű összeállításáért, a zsidó történelmi képek tekintetében véleményünket mégis oda kell nyilvánítanunk, hogy azok a Fischer-féle olvasókönyvben nagyon rosszul vannak választva.

Fischer ur zsidó történelmi képeit nagy részt Elk an „Leitfaden“-jéből vette át, ki történelmi közleményeiben az anyag sokasága miatt csak rideg és száraz lehetett, miután e csak néhány ivre terjedő könyvecske az egész zsidó történetet tartalmazza, a világ teremtésétől kezdve maig.

Az irány ezen szárazsága miatt azonban a történelmi kép fő-célja van eltévesztve, és ezért Fischer urnak a netaláni új kiadás alkalmára Jost, Grätz, Philippson (jüd. Volksblatt) műveit ajánlanók.

Néhány megrovó megjegyzésünk dacára a Fischer-féle olvasókönyvet, mely Pesten Lampel kiadásában jelent meg, az izraelita fő és alreáltanodák számára igen ajánlhatjuk. És ha ismertetésünk kissé hosszabbra nyult, az csak azon okból történt, hogy egyrészt szerzöt a különben használható kézikönyv hiányaira figyelmeztessük, hogy a netaláni új kiadásban a kevésbé jó irodalmunk javával pótolassék; másrészt pedig azon okból, mert a könyvet és a könyv által magát a különben is elismert szerzöt valóban megkedveltük.

A Stern féle olvasókönyv legközelebb jár izr. olvasókönyvről való eszményképünkhez, és magyar szerzőknek a 3-dik és 4-ik főtanodai osztály számára irandó magyar izr. olvasókönyv kidolgozásánál melegen ajánlhatjuk. Habár ára miatt (3 kötet 3 frt.) iskoláinkban csak nagy nehezen alkalmazható, mégis kívánatos, hogy ne hiányozzék egy izr. tanító vagy iskola könyvtárából sem, mire nézve azt ezennel tizetesen ajánljuk.

P E S T.

Községéletünkben e héten sincs közölni való; gyűlések a választmányi tagok nagy részének a vásároni el-

foglaltsága folytán nem tartatnak, a község-igazgatás pedig a maga módja szerint rendesen tovább folyt.

Igy e napokban küldettek szét egészen a tavali mód szerint a cultusadó bevallásokrai felszólítások, reméljük, hogy az eredmény is olyan leend, mint a tavali volt. —

Szinte egészen a tavali mód szerint jár el a reactívált és már hetek óta működő m a z o t h bizottmány, ám-bár kívánatos volna, hogy a szegényeknek husvéti kenyérbeli részesítése körül még tavali is tapasztalt némi hiányok ez idén ne ismétlődjenek.

A kórházi bizottmány tagjai purimkor saját költségön vendégelték meg a kórházi reconvalescenseket borral és könnyebb süteménynyel.

Vegyes hírek.

— Az „Izraelita-Magyar-Egylet“ által rendezett ingyenes oktatások a magyar nyelvből f. h. 19-kén veszik kezdetüket. Az elő-dások hétfőn, kedden és csütörtökön esti 7 órától 9-ig, még pedig az első órában kezdők, a másodikban haladot-tak számára tartatnak.

Azok, kik ezen oktatásban részt venni óhajtanak, jelentkezzenek f. h. 15-től kezdve 12—1 óráig az Egylet irodájában (Erzsébet-tér, 2. sz.) hogy belépti jegyekkel elláttathassanak.

* F a s s e l, n.-kanizsai főrabbi, mint a „B. Ch.“ bécsi levelezője írja, koronás arany érdemkereszttel fog feldiszitetni.

* N.-Kanizsán sajtó alatt van egy röpirat: „דברי חכמים“ értekezés a körülmetélési szertartásról magyar nyelven. Tudomásunk szerint ez az első rabbinicus — ritualis mű, mely magyar nyelven iratott. Szerzője Stern Albert, legyeltóti kerületi rabbi. (B. Ch.)

* A pécsi izraelita hitközség mult hó 15-kén tartotta közgyűlését. Előljárónak a köztiszteletben álló Rothmüller József választott.

— A Fischer Nátán győri tanító ur által szerkesztett „Ifjúsági iratok“ nyomdai akadályok következtében csak március végén kezdik meg rendes megjelenésüket.

— Vácról értesitenek, hogy az ottani városi tanács az izr. hitközség az iránti folyamodványára, hogy az izr. néptanoda fenntartásához a városi pénztár is évi segélyezéssel járuljon, tagadólag válaszolt. — Pedig a városi pénztár az izraelita lakosok adóját nem szokta visszatartani!

— Brill Zsigmond ur engedélyt nyert egy antiquariusi könyvkereskedés nyitására. Ajánljuk a különösen hitfelekezeti és héber irodalmunk tekintetében dusan felszerelt könyvkereskedést olvasóink figyelmébe, melynek helyisége feldunasoron 5-dik sz. alatt van.

— Dalnok Róza hitrokon honleányunk a berlini udvari operaszínházhoz 4000 tallér évi fizetés mellett van szerződ-tetve.

— Pesti szütlelésű hitrokon hazánkfia, az ifju Herzka, Párisban zongorajátékával vonta magára a közönség figyelmét. Mint hirlik, a párisi osztrák követség lépéseket tesz, hogy az ifju művészt tiszteletdíjban részesitse.

— Mind járványosabbá kezd válni közöttünk a rossz szokás, községti ügyeinket oly helyeken vitatni, hová azok épen nem való-
lók. Nem támadhat izr. hitközségben véleménykülönbség, a nélkül, hogy azonnal egyik vagy másik párt a „Pester Lloyd“ „Offener Sprechsaal“-jához ne folyamodjék, ott szavazván e vagy ama pártfőnöknek bizalmat vagy bizalmatlanságot. — Ki az „Offener Sprechsaal“-ba néha-néha beletekint, az tizleti reclame mellett bizonyosan izraelita hitközségi ügyekkel fog ott legstürtebben találkozni. — Tudjuk, hogy napjainkban minden érdeknek van közlönyre szüksége, mely azt a nyilvánosság előtt képviselje, csak hogy a mi közlönyünk ne legyen az „Offener Sprechsaal“, és gondoljuk meg, hogy a jó szándék nem ment ki mindent, s hogy a nemes célok mellett azokhoz méltó eszközöket is szükség vá-lasztani!

— Az „Első magyar izraelita betegsegélyző és temetkezési

egylet, 1861-ik évi october 6-ától 1862-dik évi december 13-káig terjedő pénztári kimutatásából kiemeljük a következőket: A tagok összes befizetései ez évben, heti és temetési járulékok és felvételi díjakban 6888 frt 90 krra rugtak, miből azonban 1039 frt még hátralékban van; azonkívül adományok fejében 37 frt 30 kr, és két arany, kamatok fejében 52 frt 50 kr. folyt az egyleti pénztárba. Az összes jövedelem, beleértve az 1861-iki november 21-diki számlalezárások fenmaradt 1689 frt 40 krt, volt 8688 frt 10 krt és 2 db arany. Az összes kiadások ellenben 5831 frt 58 kr tettek, miből gyógyszerekre 13 hónap alatt szükségeltett 2358 frt 94, hasonzenvi gyógyszerekre 17 hónap alatt 64 frt 70 kr. Heti segélyezések fejében megbetegedett egyleti tagok kaptak 411 forintot; meghalt 7 tag, kiknek özvegyei 240 ftot kaptak, a 6 sirko került 116 forintba, temetési költség volt 98 frt 65 kr. A számla végeredménye szerint az egylet vagyona 1862-ki december 13-kán 2836 frt 52 krból és 2 db aranyból állott.

— Losoneból írják, miszerint az ottani rabbi, egy ott megszállott zongoraművészt, mivel szombatnapon nyilvánosan szivarozott, szolgabíróilag 5 frtnyi pénzbírságra vagy 24 órai letartóztatásra ítélte. Ha igaz ezen közlés, — kívánatos, hogy ne legyen igaz, — ugy a losonei rabbi és szolgabíró urak, alkalmasint tudtukon kívül, nagy horderejű principiális kérdéseket döntöttek el. Megértjük ebből, hogy a rabbi tevékenységi köre nem csak a rendőrségi, hanem még a közbiztonsági tisztet is magában foglalja, míg a zsidók vallási tradíciója eddig mindkettőt tagadta. — Megértjük továbbá, hogy a magyar büntető törvények a zsidónak a szombatnapon szivarozást pénz- vagy fogságbüntetés sulya alatt tiltják, mert hisz a szolgabíró ur kétségtelenül a corpus jurisből és nem a talmudból ítél. — A rabbinak pedig, ha fájának történetéről valaha valamit hallott, tudnia kellett, hogy a szolgabírói ítélet a delinquens sem meg nem térítendő, sem büntös voltáról meg nem győzendő, holott neki hivatás erkölcsileg javítani, és nem világra fenyténi feladata. Meg kellett a buzgó rabbinak — ki egyébként a kereskedések szombatnapon nyitvatartását évek óta megnyugvással türi, — meg kellett gondolnia, nem ildomosabb-e, az egyeseknek magányéletükbeni botlására szemet hunyni, mint azokból közbotrányt csinálni.

— Majnai Frankfurtnban Stein, lelépett rabbinak hivi egy 262 aláírással ellátott kérvényt nyújtottak be a községi elöljárósághoz, melyben a rabbi újból alkalmazását sürgetik. — Köztudomás szerint ezen kérvénynek nem volt sikere, mert az elöljáróság a tudós Geiger rabbit hívta meg Boroszlóbból. — A békétlenkedő minoritás azonban ebben meg nem nyugodván, közelebb egy „Vorstand und Geiger“ című névtelen röpiratot bocsátott közre, melyben ugy az elöljáróságot, mint dr. Geigert a legkimételetlenebb módon megtámadja. — Tout comme chez nous. Egyébként dr. Geigert annyival kevésbé terhelheti vád, mivel ő, mielőtt a neki ajánlott állomást elfogadta, még dr. Stein szövegét fel, hogy a községi elöljáróság által megállapított hivatali utasítást elfogadván, ez által saját újonnan alkalmazását lehetővé tegye, a mit azonban dr. Stein nem tett. Az utasítást, mely az elöljáróság és dr. Stein közötti meghasonlást előidézte, dr. Geiger aggálytalannak nyilvánítja.

— Beküldetett hozzánk Szántó Karolina, bécsi izr. leánytan- és nevelő intézetének 1863. évi tudósítványa. Értesítünk belőle, hogy az intézet 1850-ben 29 növendékkel alakult meg és a három utolsó évben 100 tanítványal többet számlált. Az intézettel tanítónői képezde is van összekötve, oly kitüntetés, melyvel egyedül ezen intézet dicsekedhetik. Ezenfelül azon zsidó leányok, kik a nevelésnek szentelik magukat, a képezde mindkét évfolyamában díj nélkül nyernek oktatást. — Oly viszonyok mellett, midőn a legtöbb zsidó családban a gyermekek nevelését keresztyén nevelők vezetik, midőn tíz nevelő között alig találunk egy zsidónt, nem szólhatunk dicséret nélkül oly intézetről, mely feladatául e hiány pótlását tűzte ki, s mely 13 évi működésének már is szép eredményeivel büszkélkedik. Az intézet helyisége Bécs, Leopoldstadt, grosse Mohrenngasse Nr. 12.

— Svédországban csak 3 zsidóközség létezik, melyeket kezdetűjük szerint közönségesen ישיבה-nek neveznek; Gothenburg, Stockholm és Norrköping. A legnevezetesebb község a gothenburgi, nem csak tagjainak számára nézve, hanem tagjainak gazdagsága és műveltsége valamint jótékonyága és szellemére nézve is.

— A holsteini rendek a zsidóknak egyenjogúsítását törvénybe ígtattak. Az eddig fennállott törvények szerint a zsidók

csak Altonában, Glückstadtban, Rensburg, Elmshorn- és Vandsbeckben és itt is csak nyomasztó föltételek mellett tartózkodhatnak, földbirtok szerzésétől, bizonyos életpályák és kereseti módoktól el voltak tiltva. Politikai jogokban egyáltalában nem részesültek. A most elfogadott törvényjavaslat megszünteti mind a megszorításokat, másrészt aláveti a zsidókat az általános polgári törvényeknek és felfüggeszti a mindeddig fennállott külön zsidó igazságszolgáltatást. De a javaslat oly határozatokat is foglal magában, melyek az altonai község orthodox részében már is nagy sensatiót szültek. Ide tartozik például a javaslat 17. §-a, mely fiúk és leányok számára zsidó confirmatiót hoz be és a 7. §, mely azt határozza, hogy a házassági elvások csak a közönséges törvényes okokból legyenek megengedhetők, és hogy nem szükséges, hogy abban a közönséges törvényeseken kívül más egyéb formák is figyelembe vétessenek. E határozat, mely a törvényszéki elválást nélkül is törvényesnek nyilvánítja, némelyek lelkiismereti nyugtalanságát felkeltötte. 120 tag felszólítására Etlinger, altonai rabbi az országos rendekhez kérvényt nyújtott be e cikk eltörlése végett. De a községi elöljáró, Heymann viszont maga részéről nyújtott be kérvényt, hogy a rabbi kérelme figyelembe ne vétesék; és valóban is alaptalan az orthodoxok aggálya e tekintetben, mert a törvény csak fölöslegesnek nyilvánítja a formalitásokat, a nélkül, hogy azokat megtiltáná, és mi sem akadályozza, hogy a házaspár, miután a törvényszék részéről elválasztatott, a válólevelet zsidó törvények szerint kérhesse. Ha a törvényszéki elválást zsidó törvények szerint válólevél nélkül kívánának új házasságra lépni, nem létezik másrészt törvény, mely a rabbit se kényszeríthetné, hogy az ily házasságot vallásos meggyőződése ellene is szentesítse.

— Az országbíró 6 Nagyméltósága által a kereskedelmi törvények módosítása tárgyában egybehívandó értekezlethez a helybeli két kereskedői testület által választott 6 képviselő között 3 izraelita van, u. m. Bing Áron, Gottesmann Miklós és Spitzer Gerson urak.

* A bécsi „szent egylet“ (chevra kadisa) új alapszabályokat fogadott el, és terjesztett fel hatósági helybenhagyás végett a helytartósághoz; a gondnokok száma 5-ről 7-re szaporítottat.

(Nzt.)

Szerkesztői levelezés.

Dr. E. A. G. urnak Bécsben. Sajnos baleset, de legalább is helyén lett volna ezt ideje korán tudunkra adni, hogy intézkedhetünk volna. Egyébként siettesse az orvoslást, hogy a megszakadt fonal ismét felvétethessék. — A mit kérnek meglesz nem sokára, de előbb mi várunk még valamit.

K. F. urnak Verbón. Nem elég érdekes.

A—i Gy. A forme tökéletlen. A kívánt beszélyt elküldtük.

P. R. urnak N. Abonyban. Tártyilagos cáfolatnak szivesen engedünk tért, de a levelező magánéletére vonatkozó, botrányos személyeskedésekkel lapunkat megtöltöni sem kötelességünkben, sem szándékunkban nincsen.

Z. E. urnak Vácón. A kérdés sokkal komolyabb, sem hogy azt ily tártyacikki formában vitathatnók meg. Hagyja ránk, s mihelyt jobb ideje leszen, szóba hozandjuk.

Fa. Megvan-e ön most elégedve? A tártyacikk, mint alkalmi cikk, elkéssetten jutott kezünkhez.

D. S. urnak Eperjesen. Nem volt rá helyünk; most pedig már elkésset volna. Nem szöhetjük a polemikiákat az időben túlságos hosszúra, de a szükséges emondandókat, nem polemizáló formában mindig ki lehet fejteni. További közreműködését szivesen veendjük.

R. L. urnak Vácón. A kívánt lap nem levén kezünkben, azt csak most küldhetjük el. Kérjük minél előbb vissza.

Szarvasra. A rabbi, kiről ön szól, tudunkkal a hon jelesbjei közé tartozik, kiről mi, működése után, csak méltánylással szoktunk szólni. Általában személyes dolgokban soha sem sokaljuk az óvatosságot. Nem használjuk.

L. F. urnak Zilahon. Adni fogjuk.